

უმუშევრობა ახალგაზრდებში და პროფესიული ორიენტაციის მნიშვნელობა

მანანა ლოპხანიძე

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი

უმუშევრობა ახალგაზრდებში მწვავე სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემაა. ცხოვრების დონის დაქვეითებასთან ერთად უფასურდება ადამიანური კაპიტალი, რომელიც სახელმწიფოს ან ოჯახის მიერ არის ინვესტირებული. ახალგაზრდა ადამიანი მორალურად ტრავმირებულია, საზოგადოება კი კარგავს იმ ეკონომიკურ დოვლათს, რისი მიღებაც შესაძლებელი იქნებოდა მათი შრომითი პოტენციალის ეფექტიანი გამოყენებით.

ახალგაზრდები მოსახლეობის სხვა სოციალურ-დემოგრაფიული ჯგუფებისაგან გამოირჩევიან ჯანმრთელობით, განათლების დონით, პროფესიული მომზადებით, მობილურობით, სამუშაოსადმი წაყენებული მაღალი მოთხოვნებით და ა.შ. ყოველივე ეს განსაზღვრავს მათ ქცევას შრომის ბაზარზე.

საკვანძო სიტყვები: უმუშევრობა, ახალგაზრდები, სასწავლო მიგრაცია, განათლება.

ნებისმიერი ერის წარმატებული მომავალი, დამოკიდებულია განათლების სისტემის სწორ მოწყობასა და ფუნქციონირების მაღალ ხარისხზე. იმ ქვეყნებში, სადაც განათლების სისტემა ეფექტიანია, შესაბამისად ჯანსაღია სახელმწიფოს ყველა წამყვანი ინსტიტუტი.

სახელმწიფოს კეთილდღეობა არსებითად დამოკიდებულია მაღალი პასუხისმგებლობის მქონე განათლებულ ადამიანებზე, რომელთაც გაცნობიერებული აქვთ საკუთარი პროფესიული საქმიანობის მნიშვნელობა ქვეყნისათვის.

საბაზრო ეკონომიკის პირობებში შეუძლებელია უმაღლესი განათლების მქონე სპეციალისტების პროფესიულ-კვალიფიციური შემადგენლობის სრული შესაბამისობის მიღწევა ეკონომიკის მუდმივად ცვალებად მოთხოვნებთან, მაგრამ მიღებული განათლება შრომითი მოწყობისა და სრულფასოვანი ცხოვრების გარანტიას უნდა იძლეოდეს.

განათლება და საგანმანათლებლო თანამშრომლობა გადამწყვეტი ფაქტორია სტაბილური, მშვიდობიანი და დემოკრატიული საზოგადოების განვითარებისა და გაძლიერებისათვის.

ბოლონის პროცესი და მისი შედეგი, უმაღლესი განათლების ევროპული სივრცე, უმაღლეს განათლებაში რეგიონული და საერთაშორისო თანამშრომლობის უპრეცედენტო მაგალითია.

საქართველოში განათლების მიღების სურვილი, განსაკუთრებით **ki** უმაღლესი განათლების, ტრადიციულად მაღალია და რიგ შემთხვევაში რაციონალურობის საზღვრებსაც სცილდება. თუმცა, ამ პროცესს საფუძვლად სრულიად ობიექტური გარემოება უდევს. საქართველოში საზოგადოება კვლავ სოციალურ სტატუსზეა ორიენტირებული, რაც იმას ნიშნავს, რომ აღნიშნული სტატუსი არსებითად განსაზღვრავს პიროვნებისადმი დამოკიდებულებას, პიროვნებისა და ოჯახის მატერიალურ კეთილდღეობას.

საქართველოს დღევანდელი რეალობიდან გამომდინარე, უმუშევრობა ახალგაზრდებში მწვავე სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემაა. ცხოვრების დონის დაქვეითებასთან ერთად უფასურდება ადამიანური კაპიტალი, რომელიც სახელმწიფოს ან ოჯახის მიერ არის ინვესტირებული. ახალგაზრდა ადამიანი მორალურად ტრავმირებულია, საზოგადოება კი კარგავს იმ ეკონომიკურ დოვ-

ლათს, რომლის მიღებაც შესაძლებელი იქნებოდა მათი შრომითი პოტენციალის ეფექტიანი გამოყენებით.

ახალგაზრდები მოსახლეობის სხვა სოციალურ-დემოგრაფიული ჯგუფებისაგან გამოირჩევიან ჯანმრთელობით, განათლების დონით, პროფესიული მომზადებით, მობილურობით, სამუშაოსადმი ნაყენებული მაღალი მოთხოვნებით და ა.შ. ყოველივე ეს განსაზღვრავს მათ ქცევას შრომის ბაზარზე.

ახალგაზრდები დამოუკიდებლები არიან და შეიცვალა პრიორიტეტები გადაწყვეტილებების მიღებაშიც. ოჯახური ტრადიცია ნაკლებად განმსაზღვრელი გახდა და ისინი დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ კარიერის შექმნის პერსპექტივას და შრომის მაღალ ანაზღაურებას.

ახალგაზრდებს შორის უმუშევრობის ზრდის განმაპირობებელი ერთ-ერთი ფაქტორია, მათი მხრიდან სამუშაოს ძიების ხანგრძლივი პროცესი. ვინაიდან საშუალო (20-24 წელი) და უფროსი (25-29 წელი) ასაკობრივი ჯგუფის ახალგაზრდების მოთხოვნები საკმაოდ მაღალია სამუშაოს მიმართ, ვიდრე უმცროსი (20 წლამდე) ასაკის.

ახალგაზრდების ეკონომიკური აქტიურობის შედარებით დაბალი დონე იმითაც არის განპირობებული, რომ მათი მნიშვნელოვანი ნაწილი სწავლითაა დაკავებული. არასწორი პროფესიული ორიენტაცია, რაც გამოიხატება ძირითადად უმაღლესი განათლების მიღებაში, მნიშვნელოვნად ართულებს მათ დასაქმებას. ბოლო ათწლეულის განმავლობაში შრომის ბაზარზე მხოლოდ უმაღლესი სასწავლებლის კურსდამთავრებულები გამოდიან.

ახალგაზრდების უმუშევრობის ნებისმიერი ასპექტით შესწავლისას აუცილებელია ეკონომიკური, სოციალური და დემოგრაფიული მახასიათებლების ურთიერთკავშირში განხილვა, განათლებისა და პროფესიული მომზადების სახელმწიფო რეგულირების პოლიტიკის გათვალისწინება.

შრომის ბაზრის მკვლევარები ერთმნიშვნელოვნად აღნიშნავენ, რომ პრობლემის გადასაჭრელად მნიშვნელოვანია ახალგაზრდების სწორი პროფესიული ორიენტაცია და კადრების მომზადება, რეფორმები განათლების სფეროში.

სწორედ განათლების რეფორმის შედეგია სახელმწიფო პოლიტიკის გააქტიურება, პროფესიული საგანმანათლებლო პროგრამების დანერგვა. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა: პროფესიული სწავლების პოპულარიზაცია და უმაღლესი პროფესიული პროგრამების განხორციელება.

პროფესიული განათლების რეფორმის მიზანია: შრომის ბაზრის მოთხოვნებზე ორიენტირებული ახალი პროფესიული განათლების სისტემის შექმნა, რომელიც გავლენას იქონიებს ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებაზე, თავსებადი იქნება საერთო ევროპულ და საერთაშორისო საგანმანათლებლო სივრცესთან და ხელს შეუწყობს პიროვნების თვითრეალიზაციას. პროფესიული ორიენტაციის არქონის გამო ახალგაზრდები ძირითადად უმაღლეს განათლებას იღებენ.

2021 წლის ერთიანი ეროვნული გამოცდების საბოლოო შედეგების მიხედვით, უმაღლეს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში სწავლის გაგრძელების უფლება 29 362 აბიტურიენტმა მოიპოვა¹.

შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრის ცნობით, 2022 წელს, ერთიან ეროვნულ გამოცდებზე რეგისტრირებული აბიტურიენტების 76% უმაღლესი სასწავლებლის სტუდენტი გახდა. აბიტურიენტთა პირველი არჩევის მიხედვით, სხვა წლების მსგავსად, სამართალი, ბიზნესის ადმინისტრირება, ფსიქოლოგია და ჯანდაცვის მიმართულება ლიდერობს. წელს გამოიკვეთა განსხვავებული ტენდენციაც. მოთხოვნად მიმართულებებს შორის ასევე შეიძლება აღინიშნოს გრაფიკული დიზაინი, საშემსრულებლო-შემოქმედებითი ხელოვნება, ვეტერინარია, კომპიუტერული მეცნიერებები.

¹ naec.ge

პროფორიენტაციული სამუშაოების ჩატარება სტუდენტებთან, სამეცნიერო სამუშაოების კოორდინაცია შრომითი მონაცემების ხელშეწყობის მიზნით, ინფორმირებულობა შრომის ბაზარზე არსებული მდგომარეობის შესახებ, რეკომენდაციების შემუშავება და სასწავლო პროგრამებში კორექტივების შეტანა და სპეციალისტებზე მოთხოვნის ცვლილებების გათვალისწინებით.

როგორც ახალგაზრდები, ასევე დამსაქმებლები ფიქრობენ, რომ ძალიან მნიშვნელოვანია ზოგადი კომპეტენციები: ცოდნის გამოყენების უნარი, ახალ პირობებში ადაპტაციის შესაძლებლობა, დამოუკიდებლად მუშაობის უნარი, ჯგუფში მუშაობა, ორგანიზებისა და დაგეგმვის უნარი, ზეპირი და წერილობითი კომუნიკაცია მშობლიურ ენაზე, რომელთა კავშირი ტრადიციულ აკადემიურ განათლებასთან აუცილებელია.

ახალგაზრდების მნიშვნელოვანი ნაწილი შრომითი გამოცდილების უქონლობის, სამუშაოსადმი წაყენებული მაღალი მოთხოვნების გამო, შრომის ბაზარზე გადაულახავ წინააღმდეგობას აწყდება და უმუშევართა რიგებს ემატება. ამიტომ სახელმწიფოს მხრიდან ახალგაზრდების დასაქმების საკითხისადმი მიდგომა განსაკუთრებულ სიფრთხილეს და ზომიერებას მოითხოვს. უპირველეს ყოვლისა, საჭიროა იმ სოციალურ-ეკონომიკური დანაკარგების გაცნობიერება, რაც შეიძლება გამოიწვიოს ახალგაზრდობის დაუსაქმებლობამ. ხანგრძლივი და მასობრივი უმუშევრობა ახალგაზრდებში იწვევს ფსიქოლოგიურ სტრესს, საკუთარ შესაძლებლობებში ურწმუნოებას, პიროვნების დეგრადაციას, ხელს უწყობს დანაშაულებების ზრდას, ოჯახების რღვევას და სხვა ნეგატიურ შედეგებს, რომ არაფერი ითქვას მთლიანი სამამულო პროდუქტის იმ დანაკარგებზე, რომლის მიღებაც შესაძლებელი იქნებოდა ახალგაზრდების დასაქმების პირობებში.

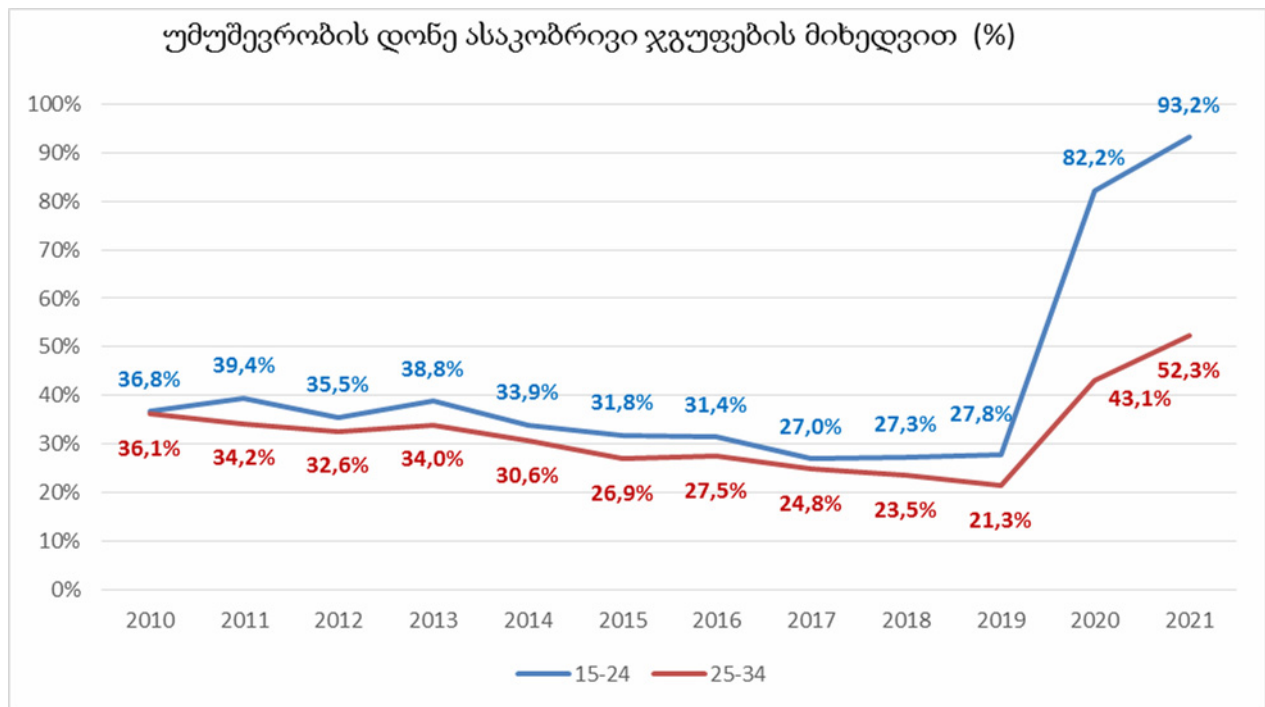
ახალგაზრდების დასაქმების პრობლემების გადაწყვეტა განსაკუთრებულ მიდგომას მოითხოვს, რადგან სწორედ ახალგაზრდობაა საზოგადოების ყველაზე აქტიური ნაწილი, რომელიც მძაფრად რეაგირებს სოციალურ უსამართლობაზე და ერთვება კანონსაწინააღმდეგო ქმედებებში.

ახალგაზრდები ქვეყნის შრომითი რესურსების ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწილი და სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სტრატეგიული რესურსია. ახალგაზრდების წილი მოსახლეობაში შესამჩნევად ცვლის არა მხოლოდ მის სქესობრივ-ასაკობრივ სტრუქტურას, არამედ შრომითი პოტენციალის პროფესიულ-კვალიფიციურ შემადგენლობას.

ახალგაზრდების უმუშევრობის შესწავლისას, აუცილებელია ეკონომიკური, სოციალური და დემოგრაფიული მახასიათებლების ურთიერთკავშირით განხილვა, განათლების და პროფესიული მომზადების სახელმწიფო რეგულირების პოლიტიკის გათვალისწინება.

ახალგაზრდების უმუშევრობა უმწვავესი პრობლემაა ნებისმიერი ქვეყნისათვის და მათ შორის გამონაკლისი არც საქართველოა. საქართველოში მკვეთრი დისბალანსია შრომის ბაზრის მოთხოვნებსა და ახალგაზრდების პროფესიულ-კვალიფიციურ შემადგენლობას შორის. პრობლემის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანია, განათლების სფეროში მეცნიერულად დასაბუთებული ეფექტიანი რეფორმების გატარება.

შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციამ (ILO) 2017 წელს მიიღო დასაქმების სტატისტიკის აღრიცხვის განახლებული მეთოდოლოგია, რომელიც თვითდასაქმებულებს ავტომატურად დასაქმებულებად აღარ აღრიცხავს. არაერთი ქვეყანა უკვე გადავიდა მის წარმოებაზე, 2020 წელს კი მას საქართველოც შეუერთდა. 2020 წლის პირველი და მეორე კვარტლების მაჩვენებლების დათვლა ერთდროულად ძველი და ახალი მეთოდოლოგიის გამოყენებით მოხდა, მესამე კვარტლის უმუშევრობის მაჩვენებელი კი უწყებამ მხოლოდ ახალი მეთოდოლოგიით დაითვალა. აღნიშნულის გათვალისწინებით, ახალგაზრდებში უმუშევრობი მაჩვენებელი მკვეთრად გაიზარდა.

წყარო: მომზადებულია ავტორის მიერ საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული დეპარტამენტის მონაცემების საფუძველზე

დასკვნები და რეკომენდაციები:

ახალგაზრდების უმუშევრობაზე ობიექტურთან ერთად მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს სუბიექტური ფაქტორები:

- ჯანმრთელობის მდგომარეობა (ფიზიკური და ფსიქოლოგიური);
- არასაკმარისი საგანმანათლებლო მომზადება;
- არასაკმარისი გამოცდილება (სამუშაო სტაჟი);
- სუსტი პროფესიული ორიენტაცია;
- არასაკმარისი შრომითი ჩვევები;
- ფსიქოლოგიური მოუმზადებლობა პროფესიული შრომისათვის;
- მაღალი მოთხოვნა და მოლოდინი მომავალი სამუშაოსადმი;
- ფსიქოლოგიური მოუმზადებლობა სამუშაო ადგილის დასაკავებლად კონკურენტული ბრძოლისათვის;
- ეკონომიკური სტიმულის უქონლობა.

უმუშევრობის მაღალი დონე ახალგაზრდებში, გამოწვეულია შრომის ბაზარზე დამკვიდრების სირთულით და ნახევარ განაკვეთზე დასაქმების შესაძლებლობის არ ქონა, ერთ-ერთი ხელისშემშლელი ფაქტორია სწავლასთან ერთად მუშაობის შესაძლებლობის. ხშირ შემთხვევაში ახალგაზრდებისთვის შეთავაზებული სამსახურები დაბალანაზღაურებადია და არადაამაკმაყოფილებელი პირობებით გამოირჩევა, რაც ერთ-ერთი ხელისშემშლელი ფაქტორია ახალგაზრდების დასაქმებისათვის.

რახალგაზრდებში უმუშევრობის დონის სწრაფი ზრდა, შესაძლოა, უკავშირდებოდეს იმ ფაქტს, რომ უმეტეს შემთხვევაში ახალგაზრდებს არა აქვთ გამოცდილება, რაც მათ შედარებით დაუცველს ხდის. ამასთან, ახალგაზრდები, ხშირად იცვლიან სამუშაო ადგილებს. რაც, დამატებითი მიზეზია მათი უმუშევრობის შედარებით მაღალი დონის.

ლიტერატურა:

1. E. Kharaishvili, M. Chavleishvili, M. Lobzhanidze, N. Damenia, N. Sagareishvili. Problems of Youth Employment in Agricultural Sector of Georgia and Causes of Migration. World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Social, Behavioral, Educational, Economic, Business and Industrial Engineering Vol:11, No:10, 2017.
2. Tukhashvili M., Labor Potential of Georgia, Tbilisi, TSU Publishing, 1998.
3. Lobzhanidze M., Youth Employment Problems and Economic Sustainability Problems in Georgia, proceedings of the international scientific and practical conference Innovative Economy and the problems of its Formation in Post-communist Countries, p. 279.
4. Tukhashvili Mirian, Tsartsidze Murman, Latsabidze Natela, Lobzhanidze Manana, Shelia Mzia European Journal of Humanities and Social Sciences Scientific journal, No 3 2018, ISSN 2414-2344 https://ppublishing.org/upload/iblock/239/EJH-3_2018.pdf
5. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური www.geostat.ge.

Youth Unemployment and Importance of Professional Orientation

Manana Lobzhanidze

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Associate Professor

SUMMARY

Unemployment among young people is an acute socio-economic problem. As the standard of living decreases, the human capital invested by the state or the family depreciates. A young person is morally traumatized, and society loses the economic wealth that could be obtained by effective use of their labor potential.

Young people are distinguished from other socio-demographic groups of the population by their health, level of education, professional training, mobility, high demands placed on work, etc. All this determines their behavior in the labor market.

Keywords: unemployment, youth, educational migration, education.